

Alba hercegnő és Goya

FILMNOVELLA

Luis Buñuel 1938-ban írta a Paramount cég számára Alba hercegnő és Goya című filmnovelláját. A téma már 1928-tól kezdve foglalkoztatta Buñuel-t; a film azonban mégsem készült el, a Paramount cég nem kötött vele szerződést a filmforgatókönyv megírására.

A kéziratot a New York-i Modern Művészetek Múzeumának archivuma őrzi.

1788-at írunk.

A forradalmi szellem egyre inkább magával ragadja Franciaországot. Ezzel szemben az engedelmes és szórakozni vágyó spanyol nép minden eddiginél hívebben szolgálja uralkodóját. A bikaviadalok, a népünnepélyek, Spanyolország ragyogó napsütése sokkal fontosabb számára, mint a politika. Még maguk a miniszterek is közömbösebbek és elfásultak, pedig alkalomadtán gyorsan leszámolnak minden olyan mozgalommal, aminek liberális színezete van.

Hamarosan új királya lesz Spanyolországnak: IV. Károly. Ez az idéttlen bohóc, aki egyáltalán nem törődik az államügyekkel, minden idejét nyúl vadászattal tölti, vagy bőséges és finom lakomákkal.

Károlyt haldokló apja ágyához kéri. Arról beszél neki, hogy milyen felelősséggel jár egy nép kormányzása, majd némi megvetéssel a hangjában ezeket mormogja:

— Figyelmeztetek, hogy nagyon vigyázz feleségedre, Mária Lujzára, aki meg fogja gyalázní nevedet... nem különb egy közönséges prostituálnál, és mindez a te szemes látására történik.

Károly ostoba arca elkomorul és elképedve kiált fel:

— De hisz ez lehetetlen! Egy trónörökös felesége nehezen tud elkövet-

ni házasságtörést... az Udvarban olyan kevés hozzáillő személy jöhet számításba, hogy erre alig van lehetőség.

— Hogy te mekkora számár vagy, Károly — sóhajtja bosszúsan az öreg király.

Károlyt nyugtalanítja, és egyben rémülettel tölti el Mária Lujza viselkedése, melyről édesapja beszélt neki, ezért feleségehez siet. Nem lehet azt mondani rá, hogy szép, és mégis, aki figyelmesen nézi a hercegnő vonásait, tiszteletet érez, és egyben félelmet is. Mielőtt még Károly bármit is kérdezhetne tőle, keserűen fakad ki:

— Hogyan tudsz kételkedni egy pillanatra is a hűségemben — kiált fel — képes volnál hitelt adni egy öregember vádaskodásának, aki már félre is beszél?

Károly zavartan és nyugtalanul csak annyit mond:

— Bármit kérhetsz tőlem, teljesíteni fogom, csak nyugodj meg.

— Rendben van — válaszolja a hercegnő gögösen — gyere csak ide az ablakhoz!

Mária Lujza az udvaron egy fiatal és szép gárdahadnagyra mutat; a magas, tizennyolc éves, de máris férfias legény pompásan mutat az egyenruhájában.

— Nézd ezt a fiatalembert, rendkívül tehetséges, mindenre képes lenne a királyért és a királynéért — mondja halkan és szeliden — Godoy-nak hívják. Azt akarom, hogy ő legyen a titkárom.

Az engedékeny férj beleegyezik.

Megszégyenülve és megalázva megy ki Károly a szobából. A jövődöbéli királyné az ablaknál áll, és gyönyörködve nézi a szép szál leányt, akit kárpótlásul kapott.

Ekkor Alba hercegnő lép be, ragyogó, eleven, határozott fellépésű szépség. Finom vonalú, tojásdad arcát mélyfekete hajfonat koronázza.

— Ma éjszakára beszéltek meg a kiruccanást — mondja nevetve — ugye nem felejtetted el?...

Mária Lujza figyelmezteti, hogy halkabban beszéljen. Összeesküvők-ként tárgyalják meg kitervelt kalandjukat. Közönséges kofáknak öltözve osonnak le az utcára, és elvegyülnek majd a Madrid környékén mulatozó nép között. Hátha szert tesznek valami férfitársaságra...

A két asszonyt néhány órával később az ünneplő tömeg közepén találjuk. Mindenfelől örömriválás, kurjantás, dalolás hallatszik; a feldíszített és kivilágított erdőben, ahol az ünnepség folyik, férfiak furulyáznak, góyalábakon sétálnak, és bókókat mondanak az utánuk tóduló asszonyoknak. A hercegnő, aki nem tud már magán uralkodni, énekelni kezd és két, Madrid-szerte ismert, nagyhangú dévaj fickó szegődik mellé, hogy udvaroljon neki. Mária Lujza nem érzi jól magát, mert senki nem foglalkozik vele. Egészen addig közőmbösnek mutatkozik, ameddig a két dévaj fickó egyike el nem kapja a karját. Aztán a két pár messzebb sodródik, a bálózók tömegén keresztül, végül egy sötét utcába érnek. Egy pap szolozsmázó hangja egy pillanatra megállítja őket: a szerzetes a halálos bűnről és a bűnbocsánatról prédikál. A kis csoport kedve alább száll, halkabban énekelve folytatja útját. Rövidesen egy éjszakai őrző tartóztatja fel őket. A dévaj fickó megint üvöltözni kezd, dühbe

gurul, amiért az örök ki akarják hallgatni őket. Sértetgetni kezdik az öröket, kardot rántanak, és a két megrémült asszony futásnak ered, amikor hallják az összezapódó pengék csengését.

Rövid üldözés következik, Mária Lujzát elfogják, és a dühös őr, aki utcalánynak nézi őt, durván megrázza:

— Ki vagy? — kérdezi tőle.

Mária Lujza csipkés fejkendőjébe rejtene az arcát, de a férfi ellenkezést nem tűrően letépi róla, és lámpásával az arcába világít. Rémülten hátrál.

— A trónörökös felesége! — morgogja, majd a lábai elé borul — bocsásson meg!

Csillogó fekete szempár szegeződik a szerencsétlenre:

— Ezért még megfizetsz! — veti oda neki, és elmegy. Közben Alba hercegnőt, aki más irányba futott, szintén üldözöbe veszi egy őrszem. Már-már eléri, amikor egy kard fel tartóztatja őt. A rémülettől remegő hercegnőt egyszercsak karon ragadja a sötétben egy jól megtermett férfi, akinek csak a körvonalai látszódnak a homályban. Gyorsan lépkednek, szinte nem is beszélnek, nemsókára megállnak egy ház előtt, a férfi kinyitja a kaput, és betessékeli a hercegnőt.

— Itthon vagyunk — mondja a férfi itt biztonságban lesz.

A hercegnő levegő után kapkod.

— Nem, nem — lihegi — nem maradhatok itt.

— Pedig itt kell maradnia legalább egy óra hosszat — válaszolja a férfi nyájasan — az örök még biztosan itt járnak a környéken. — Aztán még megkérdezi: — Egyedül volt?

— Igen — vágja rá nagyon gyorsan a hercegnő, mert nem akarja elárulni Mária Lujzát — de igazán mennem kell.

A férfi mosolyog és a haját simogatja, miközben a hercegnő egy betanult kacér mozdulattal igyekszik megszabadulni tőle.

— Nem fontos nagyon sokáig itt

maradnia — jelenti ki — miközben egyik karjával átöleli a vállát.

Goya teljes hévvel kezd udvarolni, a széptevés minden csínját-bínját végigpróbálja, hogy meghódítsa ezt a varázslatos teremést, aki viszont továbbra is szándékosan úgy viselkedik, úgy nevetgél, akár egy nevelőintézeti növendék. És annak ellenére, hogy a férfi minden erőfeszítése hiábavaló, szenvedélyes szerelemre lobban a hercegnő iránt.

Alba hercegnő csak nevet, és nem adja meg magát. Sokáig folyik így közöttük a küzdelem. Goya végül is könyörögve kéri:

— Jöjjön át legalább a szomszéd szobába, hadd mutassam meg a festményeimet. Biztosan érdekelni fogják.

Karja még mindig ott van a hercegnő vállán, és így vezeti be őt a könyvtárterembe, melynek a falain ott függenek a már akkor híres festőnek egész Spanyolországban ismert képei. A hercegnő ahogy nézi őket, rémülten kiált fel:

— De hiszen maga Goya!

A férfi bólintva ismeri be. A hercegnő megrendülve temeti arcát tenyerébe, elfojt egy kiáltást, ami már-már kitör belőle, és hirtelen egy ajtóra pillantva kiszökik az utcára. Goya utánaered, megpróbálja utolérni, de az éjszaka árnyai elnyelik a titokzatos látogatót.

Másnap reggel Mária Lujza bosszút forral a szerencsétlen őrszem ellen, akinek az volt az egyetlen bűne, hogy felismerte őt. Nem felejtette el sem a kellemetlenül végződő éjszakai kalandot, sem pedig az őrt, aki olyan durván bánt vele. Hamarjában kitalál egy hamis vádat ellene, és eléri, hogy azonnal börtönbe zárják.

— Egy szegény asszonytól ellopta a motyóját — vádolja be a rendőrfőnöknél.

Károlynak egészen másképpen meséli el, úgy, ahogy valójában történt, csak éppen a saját nevét a hercegnőjével cseréli fel.

— Ismeri, mennyire forrófejű teremés — mondja elnézően — nem

lenne szabad ilyen veszélyes kiruccanásokat tennie, de természetesen jobb, ha senki sem tud erről az úgról.

Károly, akit e hazugságok könnyedén meggyőztek, könyörög feleségének, hogy ne nagyon barátkozzék egy ilyen felelőtlen nővel.

Elközben az ábrándos lelkű Goya, aki nem tudja elfelejteni ennek az életébe oly váratlanul berobbant titokzatos asszonynak az illatát, végigjárja Madridot, hogy ráakadjon; nyugtalanul bolyong, mindenről megfeledkezik, egyedül csak ennek az asszonynak a szépsége lebeg előtte. Amíg kutat utána, megszólalnak a templomok harangjai, hogy hírül adják a népnek az öreg király halálát.

Hagyományos ünnepek közepe tette koronázzák meg az új királyt, és az új királynét. Nagy pompával zajlik minden, és a nép féltvevesztetten mulatozik Madrid utcáin. Zúgnak a harangok, tűzijátékok, látványosságok szórakoztatják az önfeledten daloló embereket. A királyi palotában is nagy a sürgés-forgás, mindenki vidám és boldog, különösen Mária Lujza, aki éppen magán-titkáranak nevezte ki Godoy-t. A királyi fenség jelenlétében a fiatal ember szinte megbénul, rendkívül félénken viselkedik. Zavartan, gyermeki áhítattal térdel eléje, és azt mormogja a királynőnek, hogy kijelölt munkakörében nagyon kevés tapasztalattal rendelkezik.

— Sose félj, majd bele fogsz tanulni — mondja nyugodt hangon a királyné, mialatt a fiatalember egyre tapasztalatlanságára hivatkozik.

A királynő nem tudja türtőztetni magát, megsimogatja a fiú haját, és közben nagyot sóhajt. Most egy árnyalatnyi változást látni a fiatalember arcán: azonnal felméri a helyzetet. Alázatos tekintete hirtelen ravasszá válik. Ahogy felemeli fejét, mint áramütés éri őt a királyné arc-kifejezése. Talpraugrik és a karjaiba zárja.

(Folytatása következik.)

Fordította: VÉGH GYÖRGY